

Häpeällinen televisioesiintyminen

Neljättä televisiokanavaa epäilleet ovat esittäneet usein kysymyksen, löytyykö Suomesta tarpeeksi alan osaajia. Yksi kaivattu osaajien ryhmä on ollut mielenkiintoiset ja taitavat ohjelmien juontajat ja toimittajat. Jo ennen uutta kanavaa televisioyhtiöt ovat päivitelleet sitä, ettei Suomesta löydy tarpeeksi henkilöitä, jotka olisivat valovoimaisia esiintyjiä mutta ymmärtäisivät jotakin journalismistakin. Nyt kun neloskanava on esitellyt omat juha föhrinsä ja lola odusogansa, voi edelleen kysyä, eikö ammattitaitoisia juontajia todellakaan löydy.

Televisioesiintyjien koulutus nousikin keskusteluun esimerkiksi viime syksynä, kun Hugosta tuttu Taru Valkeapää avasi oman juontajakoulunsa. Valkeapää osui oivalliseen markkinarakoon, sillä televisiojuontajan urasta haaveilevia maassamme riittää mutta organisoitua koulutusta ei ole. Hän osasi myös ennakoida uuden kanavan myötä kasvavaa kysyntää. Keskustelua koulutuksesta herättivät ensisijaisesti epäluulot koulutuksen järjestäjän pätevyydestä, vaikka onneksemme Valkeapää aikoi kouluttaa ainoastaan juontajia ei toimittajia. Koulusta pitäisi siis valmistua sujuvia, hauskoja ja pirteitä ohjelmien vetäjiä, joilla ei välttämättä ole mitään muuta sanottavaa kuin 'hyvää iltaa'. Edelleen jää siis ihmettelemään, eikö esiintymistaidot ja journalistiset kyvyt voisi yhdistyä samassa henkilössä.

Toimittajat mielellään tekevät selvän pesäeron juontajiin. Käytännössä tällainen erottelu ei kuitenkaan enää toimi, sillä rajaa toimittajien ja juontajien välille ei aina voida vetää. Omassa tutkimuksessani olen huomannut, että uutis- ja ajankohtaistoimittajat muodostavat selvästi oman ryhmänsä, vaikka heidänkin esiintymisellään on viihteellisiä funktioita. Sen sijaan hieman epämuodollisemmissa ohjelmissa esiintyvän toimittajan rooli on murrosvaiheessa, sillä ohjelmien muodot sekoittuvat yhä enemmän. Samassa ohjelmassa yksi juontaja saattaa sekä juontaa ohjelmaan kuuluvan tietokilpailun, tehdä asiapitoiset haastattelut että jopa laulaa ja näytellä ohjelman viihdepalat. Kyse lienee ohjelmien intertekstuaalisuudesta ja uusien ohjelmamuotojen kehittelystä. Muotojen sekoittumisen vuoksi toimittajien esiintymiseen tulee piirteitä useista erilaisista ohjelma-tyypeistä. Jatkuvasti tarvitaan siis yhä enemmän niitä, joilla on sekä journalistin että viihdyttäjän kykyjä.

...

Esiintymistaidot ovatkin osa sähköisissä viestimissä työskentelevien toimittajien ammattitaitoa. Kyseiset taidot eivät ole kuitenkaan myötäsyntisiä, vaan niitä pitää ja niitä voidaan opiskella. Nykyinen toimittajakoulutus onkin ajastaan jäljessä, koska se ei ole riittävästi ottanut huomioon esiintymistaitoja. Ilman koulu-

tuksen aukkoja ei voisi olla nykyistä tilannetta, jossa on vaikeuksia löytää journalisteja, joilla olisi esiintymiskykyäkin. Koulutuksen avulla saadaan helpostikin mahdutettua samaan yksilöön sekä taitava journalisti ja esiintyjä.

Myös televisioyhtiöt ovat hieman hakoteillä. Nehän ovat jo vuosia kuuluttaneet televisiopersoonien perään. Ikään kuin televisiopersoonaksi synnyttäisiin ja ruvettaisiin suoraan pystymetsästä. Kukaan ei ole kuitenkaan televisiopersoonaa esiintyessään ensimmäistä kertaa televisiossa. Televisiopersoonaksi tulo edellyttää, että henkilölle muodostuu jonkinlainen televisioidentiteetti katsojien silmissä. Tällaista identiteettiä voidaan tietoisestikin rakentaa, mutta se vaatii paljon aikaa ja esiintyjältä taitoja. Televisiopersoonaksi tulo ei siis edellytä tietynlaista persoonaa henkilöltä.

Esiintymiskoulutuksella pyritäänkin antamaan valmiuksia selviytyä erilaisista esiintymistilanteista. Koulutus toki lisää myös valmiuksia televisiopersoonaksi tulossa. Koulutus ei kuitenkaan tuhoa esiintyjän persoonallisuutta, vaikka sitä usein pelätään.

•••

Perinteisesti televisioimittajilla on ollut ristiriitainen suhtautuminen esiintymistaitoihin. Niiden merkitystä ei haluta myöntää. Jatkuvasti esiintymistaidoille on kuitenkin annettu yhä enemmän painoa niin televisioyhtiöissä kuin katsojien olohuoneissakin. Jo vuosia televisioyhtiöissä on kiinnitetty huomiota esimerkiksi siihen, kuka lukee uutisia. Surkealla esiintyjällä ei ole ollut mahdollisuksiakaan päästä ruutuun. Silti esiintymistaitoja ei haluta nähdä osana ammattitaitoa. Esiintymistaitojen kehittämistä pidetään helposti jotenkin pinnallisena ja nolona. Monikaan toimittaja ei haluaisi olla suosittu esiintymisensä takia. Mieluummin korostettaisiin journalistisia kykyjä. Toimittajat tuntuvat suorastaan häpeilevän televisioesiintymistä ja erityisesti sen koulutusta.

Toimittajat eivät ole kuitenkaan ainoita, jotka suhtautuvat televisioesiintymisen koulutukseen epäillen. Poliitikot häpeilevät sitä eniten. Tiedossa on, että Suomessa on jo 50-luvulta lähtien koulittu poliitikkoja paremmiksi televisioesiintyjiksi. Asiasta ei kuitenkaan puhuta. Poliitikot myös mielellään korostavat ja joskus jopa valehtelevat, etteivät ole saaneet minkäänlaista esiintymiskoulutusta. Poliitikot eivät uskalla tunnustaa, että he ovat harjoittaneet viestintätaitojaan, sillä he pelkäävät aitousvaikutelmansa kärsivän. Ikään kuin ihmisen vilpittömyys, aitous ja persoonallisuus olisivat koetuksella, jos häntä opastetaan toimimaan mediassa.

Pieni kohu nousi esimerkiksi Risto Uimosen ja Elise Ikävälkön viime syksynä julkaistusta kirjasta, jossa he käsittelevät poliitikkojen imagoja. Kirjassa kerrotaan mm. Martti Ahtisaaren esiintymisvalmennuksesta. Kirjan ilmestyessä Ahtisaaren televisioesiintymisen koulutuksessa mukana olleet henkilöt halusivat kuitenkin kiistää tai painaa villaisella kirjassa esitetyt väitteet. Ilmeisesti oli tärkeää pitää yllä vaikutelmaa, että Rehnin halaaminen kumpusi Ahtisaaren vilpittömyydestä eikä ollut suunniteltua.

Ristiriitaisesta suhtautumisesta televisioesiintymisen koulutukseen kertoo myös Yleisradion pääuutislähetyksessä 18.3. ollut juttu, jossa käsiteltiin yritysten työntekijöilleen järjestämää televisioesiintymisen koulutusta. Jutussa nousi esille, että yritykset häpeilevät koulutusta ja mielellään vaikenivat siitä. Hävettävää on siis jopa se, että harjoittelee haastattelutilanteita varten puhumaan tiiviisti ja ymmärrettävästi sekä antamaan itsestään suhteellisen miellyttävän vaikutelman.

Suomalaisessa suhtautumisessa on valtava ero esimerkiksi television ihmemaahan Yhdysvaltoihin, jossa poliitikkojen televisioesiintymisen koulutuksesta ja imagon suunnittelustrategioista tiedetään yleisesti. Siellä on myös tunnustettua, että esimerkiksi uutisankkurin tärkein taito on kyky esiintyä hyvin. Muutenkin esiintymisen koulutuksella on siellä vankempi asema. Suomessa asioiden ei toki tarvitse

olla kuten Yhdysvalloissa, mutta haluan osoittaa, että suhtautumisessamme on jotakin kulttuurillemme ominaista.

•••

Televisioesiintymisen koulutus nähdään kulttuurissamme jotenkin vilpillisenä toimintana. Ikään kuin koulutuksessa pyrittäisiin oppimaan kikkoja, joilla katsojan alitajuntaan voitaisiin piilovaikuttaa. Tai koulutus nähdään jonkinlaisen kielteisenä persoonallisuuden muokkauksena. Persoonallisuuteen puuttumista tuskin on, jos oppii kiteyttämään ajatuksensa paremmin, selkeyttämään puhettaan tai kontrolloimaan sanatonta viestintäänsä siten, ettei se häiritsisi televisioruudussa.

Puhekulttuuristamme olevat tutkimustiedotkaan eivät anna yksiselitteistä vastatusta kysymykseen, miksi esiintymiskoulutusta häpeillään. Mahdollisia selityksiä voi olla useita. Ensinnäkin puhujan vilpittömyys ja aitous näyttävät meillä olevan tärkeitä arvoja, ja ehkä esiintymiskoulutuksen pelätään mahdollistavan huijaamisen niiden suhteen. Meillä on myös perinteisesti pidetty asiaa puhujaa tärkeämpänä, mutta televisio ja esiintymiskoulutus nostavatkin puhujan keskeiseksi. Ehkä asiantuntijoiksi mielletyiltä - joihin myös toimittajat lasketaan - odotetaan kulttuurissamme Väinämöisen kaltaista pätevyyttä, jonka vaikutelmaa tieto esiintymiskoulutuksesta horjuttaisi. Ehkä meillä puhetaapaa pidetään niin kiinteänä osana ihmisen persoonaa, ettei sitä saisi kouliä. Tällaisten ajatusten takana on kuitenkin turhan suuri usko esiintymiskoulutuksen kaikkivoipaisuuteen.

Joka tapauksessa televisioesiintymisen koulutukseen liittyy omituista salailua ja epäluuloa. Tilanne on hullunkurinen siinä mielessä, että Suomessa puhutaan runsaasti viestintätaitojen ja -valmiuksien puolesta. Lisäksi televisio on useille meistä yhä tavallisempi esiintymistilanne. Se myös poikkeaa tavanomaisista esiintymistilanteista sen verran, että välttyäkseen turhilta epäonnistumisilta se vaatii harjoittelua.

Yksi tehokas tapa vaikuttaa televisio-ohjelmien tasoon voisi olla ammattitaitoisten ohjelmien vetäjien koulutus. Ammattitaitoisuuteen kuuluisivat tuolloin sekä journalistiset valmiudet että esiintymistaidot. Tosin tuolloin täytyisi ottaa huomioon se, että tämä saattaisi vähentää entisten missien työtilaisuuksia.